

»seipsis gratiae impedimentum praestant; sicut sole mundum illum-
 »minante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc
 »aliquid malum sequatur, licet videre non possit nisi lumine solis
 »praeveniatur.» Et Q. 14. de veritate art. 11. ad 1. habet: «Si enim
 »aliquis taliter (in sylvis) nutritus, ductum naturalis rationis se-
 »queretur in appetitu boni et fuga mali, certissime est tenendum,
 »quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quae
 »sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei praedcatorem
 »ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.» Idem senti-
 »unt Albertus M., Alexander de Hal., Gerson, Vega, Sotus D. etc.... quorum verba vide apud Lessium (Op.
 »de gratia efficaci, c. 10) et Suarium (De gratia, L. 4. c. 12,
 »nn. 3-6) nostram sententiam propugnantes. Idem Lugo (De
 »fide D. 12, nn. 36. 37). Ex modernis concedit posse interpretari
 »sensu nostro Palmieri (De grat. actuali thest. 34); ut nos ex-
 »ponunt Murray, Ingman, Perrone et Em. Card. Ma-
 »zella (1). Verum est D. Thomam (2) aliosque auctores quan-
 »doque intelligere hoc axioma de viribus gratiae, sed tunc vel illud
 »explicat de gratia habituali ad quam necesse est praecedat auxi-
 »lia intrinsece supernaturalia, vel de viribus gratiae, sed non exclu-
 »sive de viribus naturae prout in aliis locis edixerunt.

II.^a Pars. Cum Suario (3): 1.º Haec expositio seu «sensus est
 »necessarius, ut verum in universum sit Deum dare omnibus ho-
 »minibus sufficiens supernaturale auxilium ad salutem» etiam infidelibus
 »nondum vocatis, ut deinde probandum est. Ergo... *Antec.*
 »prob. «Nam multi sunt homines, qui tale auxilium actu et in se
 »non accipiunt, cum fidei praedicationem aut revelationem non ha-
 »beant;» et praeterea: a) fides late dicta Dei ex solis creaturis ha-
 »sta non sufficit, decernente Vaticano (4): «Fidem, quae hu-
 »manae salutis initium est,» eam esse, quae a Deo «revelata vera esse
 »credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem naturali ra-
 »tionis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei
 »revelantis.» b) Et si diceres cum aliquibus ad actus naturaliter
 »bonos elicendos, dari in hac providentia gratiam supernaturalem,
 »in alium scopulum impingeres, nempe dari meritum congruum
 »vocationis ad fidem, fidem non esse primam gratiam, initium salu-
 »tutis contra Vaticanum nuper allatum et Tridentinum (5) docens: «Fides est
 »humanae salutis initium, fundamen-
 »tum et radix totius justificationis.» «Ergo ut Deus, prosequitur
 »Suarez, aliquo modo det illis tale auxilium, necesse est ut illud
 »offerat homini facienti quod in se est, per eas vires, quas habet,
 »nimirum per rationem naturalem et libertatem, quia talis homo
 »alias vires non habet.» Confirm. «Ponamus illum hominem face-
 »re quod in se est per vires, quas habet., tunc vel Deus dat gra-
 »tiam tali homini, et habetur intentum, vel non dat, et tunc non
 »per hominem, sed per Deum stat quominus ille homo salvetur,
 »quod dici non potest.»

(1) De gratia, D. 4, n. 866, ubi citat praedictos auctores. — (2) 1, 2, Q. 109,
 ar. 6, ad 2, et alibi. — (3) De auxil. L. 4, c. 12, n. 10. — (4) Const. *Dei Filius*, c. 3.
 — (5) Ses. 6, c. 8.

2.º «Valde consentaneum est bonitati et providentiae Dei, ut
 »bene utenti viribus acceptis majores praebat, ut progredi possit;»
 »nam ut ait Nazianzenus (1): «Deo gratum est, quod pro viri-
 »bus efficitur...» Ergo piissime et sine inconvenienti creditur, in
 »omni statu hominis, viatori facienti quod in se est, per vires, quas
 »habet, Deum non denegare gratiam in eo statu necessariam, quia
 »sinde non sequitur quod homo mereatur gratiam, sed quod Deus
 »provideat homini necessitatem patienti.»

Difficultates, quae huic sententiae fieri possent sive ex capite
 »gratuitatis gratiae, sive ex capite incertitudinis operum natura-
 »lium, *quoniam et quot* praestanda, ut facienti quod in se est non
 »denegetur gratia eamque accipiat, praecoccupatae sunt nota III, et
 »prima asserti parte. Si quis urget quando? Responde cum Sua-
 »rio (2): «nihil posse a nobis definite affirmari, sed hoc Deum
 »suae liberae dispositioni reservasse; nam cum illa praevieniens
 »gratia non fundetur in merito, vel dispositione hominis, non
 »potest ex ipsius actione, certa regula sumi circa tempus in quo
 »datur haec gratia.»

THESIS VI.

Ad omnes actus salutares, etiam ad initium
 »fidei requiritur gratia.

40. *Nota.* Thesis est de fide quoad utramque partem contra pe-
 »lagianos et semipelagianos respective (v. sup. n. 33). Actus salu-
 »tatis est ille, qui positive conducit ad justificationem vel vitam
 »aeternam, sicut credere, sperare, poenitere, diligere sicut oportet.
 »Initium fidei est saltem voluntas credendi seu pius credulitatis af-
 »fectus, vel praecedens intellectus cognitio, quae disponit hominem
 »ad piam hanc voluntatem. Fidei actus est assensus supernaturalis
 »imperatus a voluntate in veritatem revelatam propter auctoritatem
 »Dei revelantis. Agitur de necessitate absoluta gratiae, et quidem
 »interioris et supernaturalis, nam gratia exterior et naturalis tri-
 »buens posse facilius a pelagianis et semipelagianis admitteba-
 »tur.

41. I.^a Pars. Prob. 1.º Ex Arausicano II, c. 7: «Si quis per
 »naturae vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitae
 »aeternae, cogitare, ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est
 »evangelicae praedicationi consentire posse confirmat, absque illu-
 »minatione et inspiratione Spiritus sancti... haeretico fallitur spi-

(1) Or. 2, *in laud.* Basilii. — (2) De grat. I, 4, c. 16, n. 19.

»ritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis (1): *Sine me nihil potestis facere*; vel illud Apostoli (2): *Non quod idonei simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Vaticanum definivit (3): «Si quis dixerit, »assensum fidei... argumentis humanae rationis necessario produci; aut ad solam fidem vivam, quae per charitatem operatur, »gratiam Dei necessariam esse; anathema sit.» Vide etiam Tridentinum, ses. 6, can. 2.

2.º Ex Sacra Scriptura, Paulus ad Romanos (4) de negotio salutis scribit: *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Atqui si homo sine gratia seu solo libero suo arbitrio posset aliquid opus bonum salutariter operari non esset vera sententia Apostoli dicentis: *non esse volentis, neque currentis.* Ergo... Christus apud Joannem (5) nos docuit: *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite; sic nec vos nisi in me manseritis... sine me nihil potestis facere.* Unde sic: hic agitur de operatione supernaturali; cum sermo sit de vita, quam a Christo ut redemptore homines mutuantur. Sed explicite dicitur nihil posse facere. Ergo... Praeterea homo sine gratiae influxu se habet ad opera salutaria sicut palmes sine influxu vitis ad fructus proferendos. Atqui palmes sine vitis influxu nullum potest ferre fructum. Ergo... Confirmatur similitudinibus a sacris scriptoribus adhibitis, quibus homo in ordine ad salutem dicitur: *mortuus* (6), *caecus* (7), *tenebrae, terra sine aqua* (8). Ergo homo solis naturae viribus est plane impotens ad omnem actum salutarem.

3.º Ex Patribus. S. Augustinus circa textum S. Joannis (9) ait: «Vox vestra (superborum) est quod homo ex semetipso facit iustitiam... Sed veritas contradicit... Ne quisquam putaret saltem parvum aliquem fructum posse a semetipso palmitem »ferre, cum dixisset *qui fert fructum multum*, non addit, quia sine »me parum potestis facere, sed *nihil potestis facere*. Sive ergo »parum, sive multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil »fieri potest.» Patres concil. Carthaginensis in epist. ad Innocentium I probant ex precibus, quas Ecclesia pro conversione omnium fundit: «ut legem credendi lex statuat supplicandi... »Haec autem (petitio conversionis gentilium, judaeorum, schismaticorum) non perfunctorie neque inaniter a Domino peti rerum »ipsarum monstrat effectus.»

4.º Actus salutaris est actus supernaturalis. Sed homo sine gratia non potest facere actum supernaturalem. Ergo... *Min.* prob.

(1) Joan. XV, 5. — (2) 2. Corinth, III, 5. — (3) Can. de fide, § 3, can. 5. — (4) IX, 16. — (5) XV, 4, 5. — (6) I. Joan. III, 14. — (7) Ephes. V, 8. — (8) Ps. XLII, 6. — (9) In Joan. tr. 81.

quia actus principium proportionatum supponit. Sed homo sine gratia non est principium proportionatum. Ergo... *Max.* prob. inter finem et media proportio dari debet. Atqui finis ad quem est medium actus salutaris nempe justificatio et vita aeterna est supernaturalis. Ergo... Vid. D. Thom. 1. 2. Q. 109, ar. 5.

42. II.º Pars. Prob. 1.º Est corollarium primae partis, et constat directe ex Arausico no. II, can. 5: «Si quis sicut augmentum, »ita etiam initium fidei ipsumque credulitatis affectum... non per »gratiae donum... sed naturaliter nobis inesse dicit, apostolicis »dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo dicente: *Covfidimus, quia qui coepit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem D. N. Jesuchristi...* (1). *Et gratia salvi facti estis per fidem, »et hoc non ex vobis: Dei enim donum est.* (2). Qui enim fidem, qua »in Deum credimus, dicunt esse naturalem, omnes eos, qui ab »Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt.» Innocentius X damnavit hanc propositionem Jansenii: «Semipelagiani admittebant praeventientis gratiae inferioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant »haeretici, quod vellent etiam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare;» ut falsam et haeticam; falsa ex parte historica, haeretica ex parte dogmatica. Vide etiam Proposit. 20-22, Syn. Pist. damnatas a Pio VI.

2.º Ex S. Joanne ut in prima parte: *sine me nihil potestis facere*; et ex Paulo ad Corinth.: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis.* Sed haec componi non possunt cum sententia semipelagianorum; nam posse initium fidei et operis salutaris ponere, gratiam posse, licet non nisi congrue, mereri, est evidenter *plusquam nihil et tantum cogitare* in negotio salutis posse. Ergo... Idem conficitur ex Joanne VI, 44; et Paulo ad Rom. XI, 35: *Quis prior dedit illi (Deo), et retribuetur ei?*

3.º Ex Patribus ut in prima parte.

4.º Initium fidei est aliquid supernaturale; est enim cum sanctificatione connexum et salute. Ergo fieri non potest sola naturali virtute.

SCHOLION.

An gratia requisita debeat esse supernaturalis quoad substantiam.

43. Non defuere theologi, qui assererent actus salutares esse tantum quoad modum supernaturales. Sed sententia affirmans su-

(1) Philip. I, 6. — (2) Ephes. II, 8.

pernaturalitatem quoad substantiam est omnino communis, et ita in scholis praevaluit, «ut oppositam opinionem, ait Ripalda (1), »gravibus censuris recentiores carpant.» Sententiam propugnantes pernaturalitatem quoad substantiam vocat Lugo (2) «veram et jam communem omnibus scholasticis.» Inter modernos Hurter (3) dicit esse fidei proximam vel saltem doctrinam catholicam. Itaque cum communi:

Dico: Actus salutare sunt supernaturales quoad substantiam.

Prob. 1.º Concilia et Patres ex eo deducunt necessitatem absolutam gratiae, quod actus salutaris excedat omnino vires naturae. Ergo ipsius actus intrinseca perfectio superexcellit naturam ac proinde est quoad substantiam supernaturalis.

2.º Dantur habitus seu virtutes per se infusae, ideoque entitative supernaturales. Ergo admittantur necesse est actus entitative etiam supernaturales; habitus enim non dantur nisi propter actus.

3.º Actus salutare sunt dispositiones ad terminum quoad substantiam supernaturalem: beatificam scilicet visionem, quae est entitative supernaturalis. Ergo etiam ipsi actus esse debent quoad substantiam supernaturales; media enim debent esse proportionata fini, et dispositiones formae. Vide Suarium (4).

44. Obj. 1.º Deus non praecipit impossibilia. Sed actus salutare in praesenti statu naturae elevatae sunt hominibus praecipiti. Ergo actus salutare non possunt supra naturae vires esse.

Resp. Dist. *cons.* Supra naturae vires gratiâ adjutas; conc. Nude in se spectatas; neg. Licet Deus actus salutare praecipiat, minime jubet impossibilia; quae enim impossibilia sunt per naturam fiunt possibilia per gratiam, quam nobis ipse liberaliter confert.

Obj. 2.º Deus gratiam liberrime et gratuito distribuit. Ergo potest Deus eam non dare. Sed in hoc casu praeciperet impossibilia. Ergo.

Resp. Dist. primum *cons.* Deus potest eam non dare, absolute loquendo; conc. Supposito quod actum salutarem praecipiat et suadeat; neg.

Obj. 3.º Ex S. Joanne Chrysostomo (5): «Abraham..... a seipso scientiâ, quae naturae insita est, in tantum pervenit virtutis fastigium..... verum nisi primum et ipse quod suum erat fecisset, non tanta a Domino obtinisset.»

Resp. Explico dist. A seipso et a scientiâ, exclusive sine gratiâ; neg. Exclusive ad legem scriptam et gratiâ Evangelii; conc. Postquam enim dicit, Abraham «in tantum pervenisse virtutis fastigium,» statim addit, hoc sufficere. «ut omnes nostras excusationes refutet;» arguendo nempe a minori ad majus, si enim Abraham in statu legis naturae cooperando gratiâ potuit perfecte sanctificari, inexcusabiles erimus nos; si in lege plenitudinis gratiâ seu Evangelii non sanctificamur.

Adversus schol. obj. 4.º Concilia et Patres de actibus patriae

(1) De ent. super. D. 44, n. 4.—(2) De fid. D. 9, n. 29.—(3) De grat. Schol. thes. 176.—(4) De grat. L. 2, cc. 6, 7, 8.—(5) Homil. 47, n. 2.

absolute affirmant vires naturae superare, de actibus vero viae solum cum addito: «ut expedit, ut oportet ad salutem.» Ergo actus salutare viae, ut credere, sperare, non sunt absolute supra vires naturae.

Resp. 1.º Non esse universim verum, quod in secunda parte asseritur, nam concil. Milevitano can. 4 sine ullo addito definit: «Quisquis dixerit.... non autem per illam [gratiam Dei] nobis praestari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit.»

Resp. 2.º Dist. Concilia et Patres addunt «sicut expedit, sicut oportet,» entitative quoad ipsius actus substantiam seu esse, conc. Accidentaliter tantum; neg. Ita eruitur ex eorum verbis in probationibus adductis; addunt vero in actibus viae illa verba «sicut expedit,» quia possunt dari in hac vita actus virtutum naturalium similes actibus supernaturalibus; quod non ita dicendum erat de actibus patriae ubi nulla est possibilis confusio, et praeterea aliqui actus ut visio Dei non sunt naturâ imitabiles.

Obj. 5.º Actus entitative supernaturalis nequit ab homine fieri. Ergo actus salutare ab homine fieri non sunt entitative supernaturales. *Antec.* prob. Nam hoc ipso, quod actus salutare procedent a viribus naturae humanae non essent supernaturales, sicut actus procedens a re materiali non potest esse spiritualis.

Resp. Dist. *antec.* Nequit ad homine fieri si ejus potentiae non eleventur; conc. Si eleventur; neg. Probationem *antec.* pariter dist. Si procedent a solis viribus naturae; conc. Si a viribus naturae gratiâ roboratis; neg. Ad exemplum etiam dist. Procedens a re materiali adaequate et non elevata; conc. A re materiali divinitus elevata; neg. Sic ignis materialis torquet daemones et animas separatas, probabiliter produendo qualitatem spiritualem; juxta plures, phantasma materiale in virtute intellectus agentis concurrat physice ad efficiendam speciem impressam.

THESIS VII.

In statu naturae lapsae, tota lex naturalis potest sine gratiâ potentiâ physica diu ab homine servari secundum substantiam, non autem potentia morali.

45. *Nota.* I. Impotentia alia est physica, alia est moralis; physica adest, quando opus perficiendum vires naturales agentis ita excedit, ut solis illis fieri non possit; unde potentia physica, tunc datur, cum opus efficiendum vires agentis non superat. Impotentia moralis ita declaratur a Suario: «non deest in manu potentia physica, ut describendo circulum, perfectum illum faciat, numquam tamen ita illum perficit, nec est possibile simpliciter loquendo, quin in una vel alia parte deficiat; item non est impossibile physice loquendo, saepius jactatis talis seu tesseris, eosdem semper numeros reddere, seu eandem figuram; est tamen mora-

»liter impossibile simpliciter (1).» Unde praescindendo ab exemplis, impotentia moralis erit illa, in qua opus perficiendum absolute vires agentis non superat, sed tanta difficultate fieri deberet, ut re numquam vel fere numquam fiat; e contra potentia moralis erit, quae sine magna difficultate opus perficere valet.

II. Qui sint varii hominum status, et quomodo status naturae purae sit possibilis diximus supra. Disquis. II, Thes. XII, nn. 106 et 109. Hominem potuisse diu servare totam legem naturalem et physice et moraliter in statu iustitiae originalis vel integrae naturae, prout, ut quidam volunt, solum adderetur naturae integritatis donum, non est ambigendum; nam in illis statibus nec deesset potentia physica, cum lex naturalis maxime postulet proportionatam esse vires naturae; nec officeret moralis impotentia orta ex concupiscentia et ignorantia, quae tunc ab homine exularent.

III. Juxta D. Thomam (2) et generatim omnes theologos, dupliciter contra Bajum (3), qui id negaverat, praecepta legis naturalis servari possunt, quoad substantiam et quoad modum. Quoad substantiam i. e. quoad bonitatem naturalem seu bene agendo naturaliter; quoad modum i. e. salutariter seu ex charitate et meritorie. Item tota lex, seu omnia legis naturalis praecepta, potest intelligi collectivè de omnibus, vel distributive de singulis; thesis procedit in primo sensu et de praeceptis graviter obligantibus. Addimus tandem diu i. e. per longum temporis spatium; aliquo enim brevi tempore admittimus posse servari.

46. I.^a Pars, quae est communis theologorum prob. In statu naturae purae homini deesse non poterant vires physicae ad totam legem naturalem quoad substantiam diu servandam; lex enim naturalis ex se proportionata esse debet naturae humanae. Sed in statu naturae lapsae vires physicae eadem manent, nam peccato originis amissae non sunt. Ergo in statu naturae lapsae non desunt homini vires physicae ad totam legem etc....

47. II.^a Pars. Est communis theologorum et certa, aliqui pronuntiant esse de fide. Suarez (4), re perpensa, ait: «Satis est dicere doctrinam hanc esse adeo certam, ut contraria non solum jam temeraria sit, sed etiam errori proxima.»

Prob. 1.^a Apostolus (5) ait: *Video autem aliam legem in*

(1) De grat. L. 1, c. 24, n. 32.—(2) 1, 2, Q. 109, ar. 4.—(3) Prop. 6^a inter damnatas a S. Pio V. «Illa doctorum distinctio, divinae legis mandata bifariam impleri, altero modo, quantum ad praeceptorum operum substantiam tantum, altero, quantum ad certum quendam modum, videlicet, secundum quem valeant operantem perducere ad regnum aeternum (hoc est ad modum meritorium) commentitia est et explodenda.»—(4) De grat. L. 1, c. 26, n. 12.—(5) Rom. VII, 23-25.

membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati quae est in membris meis. Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Ubi duo asserit: hominem habere concupiscentiam illum captivantem in peccato contra legem naturalem; et non posse liberari ab hujusmodi captivitate nisi per gratiam. Atqui si sine gratia posset servare totam legem naturalem, vel non subiret huic captivitati, vel gratiâ Christi non indigeret, qua liberaretur. Ergo... *Maj.* quoad primum constat, nam Apostolus agit: a) de captivitate repugnante *legi mentis meae*, et: b) de captivitate concupiscentiae maxime in peccatis carnis. Sed lex mentis est lex naturalis, et peccata carnalia sunt contra legem naturalem. Ergo... Quoad secundum, expressa sunt verba Pauli: *Gratia Dei per Jesum Christum.*

2.º Carthaginense II (1) damnat pelagianos eo quod dicebant posse liberum arbitrium sine Dei gratia legem implere, «sive naturaliter in corde scriptam, sive in litteris datam.» Milevitanum II, can. 5, eos conficit anathemate, qui dixerint: «etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa divina implere mandata.» S. Augustinus hanc partem in libro de Spir. et litt. demonstrat, ubi (2) haec habet: «Nec moveat quod naturaliter eos dixerit (Paulus), quae legis sunt facere, non Spiritu Dei, non fide, non gratia. Hoc enim agit Spiritus gratiae, ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, instaret in nobis.»

3.º a) Homo lapsus sibi relictus non potest diu vivere, quin graves tentationes moraliter loquendo patiatur. Sed ad vincendas graves tentationes opus est gratiâ, ut deinceps probabitur. Ergo homo lapsus sine gratia non poterit moraliter et diu vincere tentationes, ac proinde nec servare totam legem naturalem. b) Idem probat longa et tristis experientia; nam ante Christum licet insignes fuerint philosophi illustresque nationes, homines communiter legem naturae non servarunt (3); idem nunc accidit in nationibus, quibus adhuc lumen fidei non affulsit; et tandem, ut ait Hurter: «si enim inter christianos rari sunt, qui totam legem naturalem servent omnesque vincant tentationes, licet tot gratiae praesidiis juventur, quid foret, si omnibus hisce praesidiis homines destituerentur (4)?»

48. Obj. 1.º Praecepta legis naturae sunt homini proportionata. Ergo hic poterit physice et moraliter ea servare. *Antec.* confirm.

(1) Epist. syn. ad Innocen. I. (90 vel 175 S. Augustini).—(2) c. 27, n. 47.—(3) Vid. vol. I. Disq. II, Thes. IV; Thes. XXX-XXXII.—(4) Comp. Theol. Thes. 181, de grat.

Sacra Scriptura (1), ubi legitur: *Mandatum hoc* (i. e. lex naturalis), *quod ego praecepit tibi hodie, non supra te est, nec procul positum.* Ergo.

Resp. Dist. *antec.* Sunt proportionata physice; conc. Moraliter; subdist. vel naturae integrae, vel purae, adjutae auxilio aliquo divino naturaliter debito; conc. Lapsae, etiam naturali auxilio indignae, et daemonis incursionibus expositae; neg. (2).

49. *Nota.* Occasione hujus difficultatis declarandum venit. quomodo intelligendum sit illud commune Patrum et Conciliorum effatum.

Hominem per peccatum fuisse vulneratum in naturalibus, et debiliorem in corpore et in anima.

Dicendum est probabilius contra paucos propugnantes esse intrinsece debiliorem, et contra plures etiam extrinsece debiliorem negantes:

1.° Esse verum comparative cum justitia originali; nam amissio justitiae originalis reddebat hominem in naturalibus debiliorem, relinquebat enim defectum naturalem i. e. concupiscentiam, cui justitia originalis supernaturaliter subveniebat. Hoc sensu loquitur Tridentinum (3) cum ait: «Totum Adam per illam praevaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse.» Et liberum arbitrium fuisse peccato «viribus attenuatum et inclinatum (4).» Eodem Caelestinus I, cum asserit (5), homines peccato originis «naturalem possibilitatem» perdidisse i. e. illam bene operandi facilitatem, quam ante Adae peccatum justitia originalis tribuebat.

2.° Verificari comparative ad solam naturam puram, quia: Homo non est in statu naturae lapsae intrinsece debilior, sed tantum extrinsece.

Nam: a) Dum Patres et Concilia referunt ea, quae per peccatum amisimus, solum expriment donata gratiosa et supernaturalia, quae homini in statu innocentiae inerant; non autem bona naturalia convenientia naturae secundum se. b) Quia naturae lapsae neque ablatum est aliquod principium ad bene operandum secundum se naturae conveniens; nec adjunctum aliquod contrarium principium honestarum actionum impeditivum (6). Sed virtus ad honeste operandum diminui non potest, nisi aut per ablationem alicujus principii aut per additionem alicujus contrarii. Ergo...

Est tamen homo lapsus extrinsece debilior; nam homo propter

(1) Deuter. XXX, 11.—(2) Vid. Disq. II, n. 109.—(3) Ses. 5, can. 1.—(4) Ses. 6, cap. 1.—(5) Epist. ad Episc. Galliae.—(6) Vid. Disq. II, n. 102.

peccatum factus est servus diaboli ejusque instigationibus se subiecit; quare in poenam hujus delicti, major licentia homines tentandi, quam in statu naturae purae habuisset, daemioni concessa videtur. (Vid. Mazellam De gratia nn. 396-403; Suarez Proleg. 4, cc. 8, 9.; L. I, de grat. cc. 28, 36.)

Obj. 2.° Juxta Apostolum (1): *Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt.* Ergo sola vi naturae potest observari tota lex naturalis. Conf. expositione S. Joannis Chrysost. (2): «Gentiles admiratione digni sunt, quod nec lege ipsis opus fuerit, et tamen omnia, quae legis erant, praestiterint.» Ergo...

Resp. cum Suariorum (3): Dist. *antec.* *Naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt.* quoad aliqua; conc. Quoad omnia; neg. «D. Paulus non dixit, omnia, quae legis sunt, faciunt; sed indefinite dixit: *ea, quae legis sunt, faciunt.* quod verissime dicitur de his, qui aliqua legis praecepta observant, licet alia transgrediantur.» Estius pro hac opinione citat S. Ambrosium, S. Fulgentium, et plures interpretes eam probant. Ipsi faveo propositio 22.° Baji inter damnatas: «Cum Pelagio sentium, qui textum »Apostoli ad Romanos, *gentes quae legem non habent... intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.*»

Alii cum S. Augustino et D. Thoma (4), supponentes sermonem esse de gentibus conversis ad fidem, distinguunt: Naturaliter i. e. per naturam gratia reformatam; conc. Per vires tantum naturales; neg. Alii, opposites *naturaliter* legi scriptae Moysis, distinguunt: Naturaliter i. e. sine lege scripta, solo naturalis legis ductu; conc. Sine gratia; neg., vel si vis applicare Suarii solutionem; subdist. Quoad aliqua praecepta; conc. Quoad omnia; neg. Haec ultima solutio est, quae magis consonat menti S. Pauli, qui (5) «objectioni tacitae [Judaeorum] quomodo gentes si non sunt »auditores legis, ejus factores esse possint aut transgressores? Respondet quia... quando gentes... naturaliter, i. e. natura duce, et »sine doctrina exteriori faciunt (quae sunt legis), tunc ipsimet sunt »sibi lex; i. e. habent in seipsis et in corde suo dictamen rationis »naturale, indicans bona et mala, prosequenda et fugienda opera; »quod dictamen habent instar legis (6).»

Ad conf. notandum, verba S. Joannis Chrysostomi non facere sensum collectivum ab adversariis intentum, nempe plures gentilium omnia praecepta legis naturalis observasse; sed vera

(1) Rom. II, 14.—(2) Homil. 5, in Rom.—(3) L. I, de auxil. c. 8, n. 30.—(4) I, 2, Q. 109, art. 4.—(5) Menoch. in h. l.; vid. Alapud. in h. l.—(6) Vid. Suar. De auxil. l. 1, c. 8.

esse in sensu distributivo, quatenus omnia praecepta legis naturae alia ab aliis inter omnes observantur.

Obj. 3.º Quae tantum moraliter repugnant aliquando eveniunt. Ergo si impossibilitas servandi totam legem est tantum moralis, aliquando sine gratia tota lex observabitur.

Resp. Dist. *antec.* Quae tantum repugnant moraliter late; conc. Quae strictae; neg. Vide notata ante thesism.

Obj. 4.º Quae sunt impossibilia praescribi non possunt. Ergo observantia legis naturalis praescribi a Deo non poterit.

Resp. Dist. *antec.* Quae sunt impossibilia physice; conc. Quae sunt impossibilia moraliter; subdist. Si non sunt intrinsece bona aut mala; conc. Si sunt intrinsece bona aut mala; nego. Jam vero, ea, quae sunt legis naturalis, sunt intrinsece bona aut mala, atque ideo non obstante quacumque difficultate tenetur Deus ea praecipere aut prohibere. Verum, ut inuimus (n. 39) numquam, facienti quod in se est, auxilium necessarium negavit Deus, ad totam legem etiam potentia morali implendam.

THESIS VIII.

Nec gratia, nec fides est necessaria ad quodvis opus moraliter bonum.

50. *Nota.* I. Pelagianis extreme contrarii fuerunt protestantes et jansenistae: illi naturae vires exaggerabant, hi adeo deprimebant, ut nullum opus sine gratia factum pronuntiarent bonum. Wicleff et Joannes Huss adstruxerunt, omnia opera, quae fierent sine gratia sanctificante, esse peccata; Lutherus et Calvinus addiderunt, opera etiam cum gratia sanctificante elicita esse peccata, quae tamen iustis non imputantur. Cumulum jansenistae compleverunt, requirentes ad omne opus moraliter bonum ipsam fidei gratiam.

Inter catholicos, theologi augustinenses (1) propugnant, naturam lapsam adeo infirmam factam esse, ut absque gratia auxilio nullum opus facere possit moraliter bonum, saltem ratione ultimi finis. «Distinctionibus, ait P. Hurter (2), sat duris et coactis» nituntur probare suam opinionem non esse doctrinam Baji et Questionelli damnatam. P. Vazquez (3) etiam asserit necessitatem gratiae ad singulos actus bonos naturalis ordinis; hanc vero gratiam reponit in cogitatione congrua, qua homo ad illud bonum opus cum effectu agendum movetur; et quia talis cogitatio non est homini debita, est enim praeter ordinariam providentiam, ideo est beneficium indebitum et gratia. P. Ripalda (4) hac super re etiam

(1) Cardin. Norisius, P. Berti etc.. Vid. Disq. II thes. 12.—
(2) Comp. theol. De grat. n. 61.—(3) In 1, 2, Q. 109, D. 109, c. 12.—(4) De ent. super. D. 114, sect. 13; D. 20, sect. 3; adver. Bajum D. 21.

singularem habet opinionem; contendit hominem viribus tantum naturalibus posse facere opus naturale moraliter bonum, si inspicitur tantum *jus* legem Dei positivam antecedens; quoad *factum* vero in hac providentia, consequenter ad positivam Dei legem (dandi gratiam supernaturalem ad omnem actum bonum), non posse hominem sine gratia theologica stricte sumpta facere aliquid opus bonum. A majore theologorum parte impugnatur, tum quia non dat rationem sufficientem adstruendi illam legem positivam, tum quia documenta fidei statim afferenda non tantum de jure, sed de facto, ut communiter Doctores interpretantur, loquuntur.

II. In thesi excludimus necessitatem omnis gratiae, sive supernaturalis quoad substantiam, sive in sua entitate tantum naturalis. Quatenus excludit necessitatem gratiae sanctificantis est de fide, quatenus necessitatem omnis alterius gratiae actualis est communior imo certa, praesertim quod exclusionem gratiae entitativae supernaturalis.

51. I.^o Pars. De gratia sanctificante, prob. 1.º Tridentinum (1): «Si quis dixerit, opera omnia, quae ante justificationem sunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; anathema sit.»

2.º In Scriptura: a) plures actus peccatorum commendantur ut praemio digni. b) Ipsi peccatores ad aliquos actus ut bonos eliciendos excitantur. Sic in Exodo (2): *Bene ergo fecit Deus obstetricibus (aegyptiis)..... Et quia timuerunt obstetrices Deum, aedificavit eis domos.* Apud Danielelem (3): *Quamobrem, rex (Nabuchodonosor), consilium meum placeat tibi: et peccata tua elemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiam pauperum: forsitan ignoscet (Deus) delictis tuis.* Sed hi actus, ut facti ab infidelibus et peccatoribus, erant sine gratia sanctificante boni. Ergo.

3.º S. Augustinus (4): «Sicut non impediunt a vita aeterna justum quaedam venialia, sine quibus haec vita non ducitur: sic ad salutem aeternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur.»

4.º Si requireretur gratia sanctificans, vel esset quia honestas actionis pendet a dignitate personae, vel quia gratia esset necessarium comprincipium actionis honestae. Sed neutrum dici potest. Ergo... Non primum, honestas pendet a conformitate actus cum lege naturali, quae est independens a dignitate personae: nec alte-

(1) Sess. 6, can. 7.—(2) 1, 20, 21.—(3) IV, 24.—(4) *De spir. et litt.* c. 28, n. 48.

rum, nam vel esset principium adjungendum physice vel moraliter; non primum, quia agitur de actione naturaliter bona, ad quam sufficit potentia physica naturalis creaturæ; non secundum, quia non est sermo de bono difficili. Ergo.

52. 1.^a Pars. De gratia actuali quacumque, prob. 1.º Ex propositionibus damnatis Bajæ a S. Pio V. quarum 27.^a «Liberum arbitrium, sine gratia Dei adiutorio, non nisi ad peccandum valet.» Quesnelli a Clemente XI. quarum 39.^a: «Voluntas, quam gratia non praevenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se praecipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali et incapax ad omne bonum.» Ex quibus deducitur liberum arbitrium valere etiam ad aliquod opus, quod non sit peccatum. Confirmatur et amplius declaratur haec consequitio ex propositione 24.^a synodi Pistoriensis a Pio VI conficta; quae ait de doctrina jansenistarum intellecta: «Perinde ac si *inter dilectionem divinam*, quae nos perducit ad regnum, et *dilectionem humanam illicitam*, quae damnatur, non daretur *dilectio humana licita*, quae non reprehenditur (1). Falsa, alias damnata.»

2.º Ut in prob. 2.º n. 51. ex Scriptura. Huc etiam faciunt verba Christi (2): *Si salutareritis patres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt?* ejusque Apostoli (3) de gentibus non conversis saltem inclusive loquentis (4): *Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt.* Ubi nulla mentione gratiae facta, exhibentur homines gratia et fide destituti ut potentes operari bonum aliquod, imo inexcusabiles esse si non faciant.

3.º Ut in prob. 3.º n. 51; et ex S. Augustino ut in propos. 24. Synod. Pistoriensis, supra prob. 1.º

4.º Ex dictis n. 49. homo per peccatum non est factus intrinsece debilius, sed ad summum extrinsece. Atqui ex hoc sequitur, hominem non amisisse potestatem boni aliquid peragendi, sed solum difficile esse illi bonum arduum. Ergo. «Sicut homo infirmus, ait D. Thomas (5), potest per seipsum aliquem motum habere. non tamen perfecte potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur, auxilio medicinae; sic homo lapsus per virtutem suae naturae (potest) aliquod bonum particulare agere, non tamen totum bonum sibi connaturale, ita quod in nullo deficiat (6).»

(1) S. August. serm. 349, de charit. Edit. Maurin.—(2) Matth. V, 47.—(3) Rom. II, 14.—(4) Vid. supr. n. 49. Obj. 2.º—(5) I, 2, Q. 109, art. 2.—(6) Eadem argumenta valent contra Vazquesium, qui ulterius refutatur: 1.º Quia falsum est, illam cogitationem congruam esse gratiam, utpote quae nec ratione sui, nec ratione subjecti, nec ratione modi totam naturam ex-

53. II.^a Pars. De gratia fidei, est certa ex propositione Bajæ 25.^a damnata. «Omnia opera infidelium sunt peccata, et philosophorum virtutes sunt vitia.» Quesnelli 42.^a: «Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad sacrificium fidei; sine hoc nihil nisi impuritas, nihil nisi indignitas.»

Prob. 1.º Ex Scriptura ut supra n. 52, prob. 2.º

2.º Ex Patribus etiam ut supra prob. 3.º l. c. S. Joannes Chrys. (homil. de fid. et leg. nat.): «Offendes multos, qui quamvis sermonis veritatem non acceperint, et foris sint; operibus tamen pietatis (ut apparet) sunt conspicui; invenies veros misericordes, compatientes, justitiae vacantes.»

3.º Possunt infideles incitari ad honorandos parentes, ad misericordiam, ad legem naturalem servandam. Sed non possent fieri licite, si omnia eorum opera essent peccata, cum ad peccatum in-

cedit. 2.º Nec est per se indebita: «quia nisi homo habeat considerationem actuum boni honesti *sufficientem* ad volendum illud, vel saltem illam habeat in manu sua, si velit attendere, non habet libertatem proximam ad peccandum, quia non potest sufficiente consideratione eligere inter bonum et malum, neque habere proximam indifferentiam ad utrumque.» Ex quo sequitur ulterius, hominem orbatum tali cogitatione *sufficiente* non habere naturaliter proximam libertatem ad peccandum, nisi «supposito aliquo dono gratuito et non debito naturae. »Consequens est absurdum et a nullo doctore catholico assertum est.» Age jam idem dicendum esse de cogitatione congrua, nam cogitatio *sufficiens debita naturae*, vel est sufficiens tantum, seu incongrua; vel efficax, seu congrua sufficiens; vel sufficiens indifferens, seu in communi, praecedens ab efficaci et pure sufficienti. Primum incredibile est; nam contra omnem rationem est cogitare, homini in natura pura debitam esse providentiam, qua semper infallibiliter peccet, licet possit non peccare. Secundum (cogitationem debitam esse efficacem) plus est quam id quod intendimus, et nulla ratione fultur; imo aperte repugnat cum ordinaria Dei providentia, quam experimur. Tertium ergo necessario dicendum est; et tunc in aliquo individuo erit naturaliter efficax cogitatio *sufficiens et debita*. Moraliter enim impossibile est naturam tot individui multiplicatam, totque ac tam variis cogitationibus praeventam ad opera ipsi naturae consentanea, indifferenterque ad utrumlibet, semper rejicere.

Solutio Vazquesii, ad eludendam propositionem Bajæ 27.^a (supr. n. 52) «Liberum arbitrium» etc. recurrentis ad actus in individuo indifferentes, ita ut damnatio solum inferret, aliquos actus hominum sine gratia non esse nec bonos nec malos, non vero aliquod opus esse sine gratia bonum, est penitus rejicienda; nam: 1.º «Secundum Augustini et D. Thomae sententiam communis a theologis probatam, non datur in voluntate libere operante actus indifferens in individuo, et ideo, secundum veram theologiam, recte sequitur, si liberum arbitrium potest sine gratia non male operari, posse etiam bene.» 2.º Quamvis sit probabile, dari actus indifferentes in individuo, verisimile non est Pontifices damnassem illam propositionem Bajæ fundatos in tali opinione de indifferenti actu possibili, vel propter illius probabilitatem. (Vide Suar. de grat. L. I, cc. 13, 14; c. 9, n. 46).

ducere liceat neminem. Ergo... Probatur a priori: fides non requiritur ut objectum sit bonum naturaliter, neque ut appetatur ob finem honestum. Atqui si objectum est bonum et appeti potest ob finem honestum sine fide, possibilis est sine hac aliquis actus bonus. Ergo... *Maj.* prima pars prob. quia requiritur tantum ut objectum sit conforme rationi naturali; ad quod non est necessaria fides. Secunda prob. nam hic finis vel est intrinsecus rei, vel extrinsecus sed naturalis. Atqui non requiritur quoad finem intrinsecum, neque quoad extrinsecum; nam voluntas potest appetere quod sibi est proportionatum et non adest magna difficultas, ut ex saepe dictis supponimus.

54. Obj. 1.º pro necessitate gratiae sanctificantis, ex S. Matthaeo (1): *Non potest arbor mala bonos fructus facere.* Atqui arbor mala est homo peccator, et fructus boni sunt opus bonum juxta S. Augustinum (2). Ergo...

Resp. Explico distinctione: arbor mala, qua talis, seu reduplicative; conc. Mala materialiter; neg. (3).

Inst. Si aliquod peccatoris opus esset bonum, esset ipsa oratio, sacrificium etc.... Atqui legitur in Sacra Scriptura (4): *Scimus autem quia peccatores Deus non audit; et victimae impiorum abominabiles Domino* (5). Ergo nullus peccatorum actus...

Resp. Conc. *maj.* Ad *minor.* quoad secundum textum patet sensus, i. e. sunt abominabiles, quia ex se sint mala opera; neg. Quia mala sive ratione finis, sive alicujus circumstantiae, ut quando Cain obtulit secundos et viliores terrae fructus; conc. Ad primum textum dico: Deus peccatores non audit in eo sensu, quo intelligebat proferens illa verba, i. e. ad declarandum et confirmandum aliquem peccatorem esse sanctum; conc. In omni sensu; etiam v. g. cum postulat veniam peccatorum; neg.

Obj. 2.º S. Augustinus saepe docet, quidquid fit ab homine «vel fieri ex cupiditate, vel ex charitate (6);» et de *Grat. et lib. arbit.* (7) ait: «praecepta charitatis tanta et talia sunt, ut quidquid se putaverit homo bene facere, si fiat sine charitate, nullo modo fiat bene.» Ergo.

Resp. Ad haec et similia S. Augustini aliorumque Patrum dicta recte intelligenda, advertendum est: a) Aliud esse opus bonum *ex objecto*, aliud *perfecte* bonum, aliud *supernaturaliter* bonum, ut sensus appositorum adverbiorum satis explicat. b) Charitatem accipi tum stricte pro virtute theologica, tum late pro bona voluntate. «Quid est, ait ipse Augustinus (8), boni cupiditas

(1) VII, 18.—(2) *Contr. Julian.* l. 4, c. 4.—(3) Vid. Bellarm. De grat. et lib. arbit. l. 5, c. 10.—(4) Joann. IX, 31.—(5) Prov. XV, 8.—(6) De *Trinit.* l. 9, cc. 7, 8.—(7) c. 18, n. 37.—(8) *Contr. duas epist. Pelag.* l. 2, c. 9.

»nisi charitas.» c) Aliud esse liberum arbitrium quale erat in Adamo in statu integritatis, quem status justitiae originalis comprehendebat, aliud liberum arbitrium simpliciter dictum. d) S. Augustinum quandoque appellare opus bonum illud tantum, quod conducit ad vitam aeternam. Unde, ad primum, dist. Ex charitate stricte; neg. Late sumpta; conc. Ad secundum, eodem respondent modo theologi aliqui; sed quia, ut probat Suarez (1), S. Augustinus loquitur de charitate stricte sumpta, melius respondetur: sine charitate contrarie, i. e. ut charitati repugnet; conc. sine charitate negative, i. e. sine influxu seu imperio ipsius; neg. vel suddist. bene, i. e. moraliter, vel aliquo modo supernaturaliter; neg. salutariter proxime ad justificationem, vel per modum meriti condigni; conc.

Obj. 3.º Sicut gratia non solum dignificat hominem, sed opera ejus; ita peccatum non solum ejus animam inficit, sed etiam opera. Atqui hoc admissio, omnia opera peccatoris sunt mala. Ergo...

Resp. Neg. *maj.* paritatem. Gratia sanctificans reddit quidem opera aliunde bona digna praemio vitae aeternae, non vero facit honesta; bonitas vel malitia invenitur in actu quatenus voluntas tendit in bonum vel malum objectum cognitum ut tale; ad dignificationem, maxima ex parte, est actui extrinseca et independens a cognitione: sic opera justi ignorantis suam justitiam, sunt eodem modo digna praemio, non vero opera sunt honesta si datur ignorantia honestatis.

Obj. 4.º pro necessitate gratiae actualis, Christus D. de peccatore respondit (2): *Amen dico vobis: quia unns, qui facit peccatum, servus est peccati... Si ergo vos Filius liberaverit, vere liberi eritis.* Ejus Apostolus ad Timotheum (3) de peccatoribus: et *resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Sed qui servi sunt peccati, qui captivi tenentur ad voluntatem daemonis, a peccato vincuntur ne opus bonum faciant. Ergo.

Resp. Juxta allatos textus, peccator est servus et captivus quoad effectus peccati, v. g. concupiscentiae, mortis, etc...; conc. Quoad necessitatem peccandi, suddist. Physicam; neg. Moralem, si homo gratiā orbat, suddist. Semper; neg. Quandoque; trans.

Obj. 5.º a) Ex Arausicano II, can. 22. «nemo habet de suo, nisi peccatum et mendacium,» qui fere est propositio 27^a Bajii (supra n. 52). b) Similes S. Augustini loquutiones pluribus in locis, v. g. in libro de *Spir. et litt.* (4): «Nam neque liberum arbitrium quidquid, nisi ad peccandum valet, si lateat »veritatis via.» Ergo.

(1) De grat. l. 4, c. 5.—(2) Joann. VIII, 34.—(3) II^a II, 26.—(4) C. 3, n. 5.

Resp. Hae Conciliorum et Patrum loquutiones multiplici sensu, ab eo, quem haereticis intendunt diverso, donari possunt, et re vera donantur. Pater Suarez (1) recenset quatuor: a) si opus moraliter bonum tantum naturaliter dicatur peccatum, non quia sit moraliter malum, sed quia positive non ducit ad vitam aeternam, multumque distat ab ea perfectione, quam opus salutare requirit. Secundus est: b) ideo liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere, quia solum et sine gratia raro facit opus omni ex parte bonum, nam pluries finis non rectus miscetur. Tertius est: c) Concilia et Patres loqui prout exigebat controversia cum pelagianis; hi asserebant liberum arbitrium sine gratia valere tum ad opus salutare et meritum vitae aeternae, tum ad peccandum. Concilia et Patres concedebant secundum, negabant primum; ideo dicebant liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere. Quartus tandem et valde proprius est: d) solum peccatumtribuendum esse libero arbitrio, eo quod operis naturaliter honesti etiam principalis auctor sit Deus, cui omne bonum nostrum tribuendum est; e contra peccatum, solum liberum arbitrium, cum a recto ordine contravoluntatem Dei boni intentivam malique reprobativam deficit, committat. His dictis:

Ad a) Dist: Liberum arbitrium non habet de suo nisi peccatum et mendacium contrarie agendo i. e. se subducendo ab ordinatione divina; conc. Positive et naturaliter de suo non potest nisi peccare; neg. Sumitur haec solutio, ut ait P. Hurter (2), a S. Augustino, ex quo desumptus est canon Arausicanus (3), qui *De Civitate Dei* (4) ita illum explicat: «Cum vivit homo secundum veritatem, non vivit secundum seipsum, sed secundum Deum; Deus est enim qui dixit: *Ego sum veritas* (5)... homo ita factus est rectus, ut non secundum seipsum, sed secundum eum, a quo factus est, viveret, i. e. illius potius quam suam faceret voluntatem; non autem ita vivere, quemadmodum factus est ut viveret, hoc est mendacium.»

Ad b) Homo sine gratia nullum opus bonum efficit, salutariter; conc. Naturaliter, neg. vel subdist. Ut plurimum; conc. Numquam; neg. Primum distinctionis membrum eruitur ex sensu tertio (supra c.), et confirmatur ex epistola 21^a Caelestini I ad *Episcop. Galliae*, ubi c. 12, recensentur actus de quibus sit sermo «in ecclesiasticis regulis et ex divina sumptis auctoritate documentis.» nempe actus, «quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profitemur auctorem, et non dubitemus, ab ipsius gratia omnia ho-

(1) De grat. L. I, cc. 20, 21.—(2) Theolog. comp. De gratia, n. 65.—(3) In Joann. tr. 5, n. 1.—(4) L. 14, c. 4.—(5) Joann. XIV, 6.

minis merita praeveniri, per quam fit, ut aliquid boni et velle incipiamus et facere. Quo utique auxilio... liberum arbitrium... de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente sit providum.» Alterum deducitur ex thesi VII. (supra n. 45), et confirm. ex S. Augustino, qui de virtutibus paganorum ait (1): «si discutuntur, quo fine fiant, vix inveniuntur quae justitiae debitam laudem defensionemque mereantur.» Denique notat S. Bonaventura (2), idem quod nos «credendum est sensisse Augustinum, licet verba ipsius exterius propter detestationem erroris pelagianorum aliud sentire videantur. Ut eos reduceret ad medium, abundantius declinavit ad extremum plus dicens et minus volens intelligi.»

Ob. 6.º Voluntas ab ultimo fine deordinata non potest ad illud contendere sine Dei gratia. Sed voluntas hominis lapsa est ab ultimo fine deordinata. Ergo.

Resp. Dist. *Maj.* Non potest; tollendo deordinationem, quam peccatum lethale inducit; conc. Non potest, per actum secundum se ducentem ad illum; subdist. naturalem; neg. supernaturalem; conc. Nulla enim est ratio, cur homo, quamvis peccator sit, non possit bonum aliquid opus naturaliter agere.

Obj. 7.º Ad recte operandum in singulis operibus auxilium Dei precamur, eique de omni opere bono gratias agimus. Sed si aliquid bonum ex nobis tantum possemus, nec pro singulis operibus orare, nec pro omni opere bono gratias agere deberemus. Ergo...

Resp. Conc. *Maj.* Primam *min.* partem dist. Non esset pro singulis operibus orandum, si in nullo eorum possemus a recto ordine deficere; conc. Si possumus, ut patet ex libertate, quae bonum abjicere valet; neg. Secundam *min.* partem neg. Quodlibet opus bonum etiam naturalis ordinis est speciale Dei beneficium, tum quia Deus ita disposuit causas ut tandem bonum opus faceremus, tum quia ad omnia opera bona tentative et approbative concurrat.

Obj. 8.º Pro necessitate fidei. Paulus scribit: a) *Omne autem, quod non est, ex fide peccatum est* (4), b) *Omnia mundo mundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatae sunt eorum mens et conscientia* (5), c) *Sine fide impossibile est placere Deo* (3). Ergo non videtur possibile infidelibus, aliquid opus bonum agere.

Resp. ad a) Explico; quod non est ex fide stricte dicta; nego. Late pro dictamine practico et certo conscientiae; conc. S. Apostolum loqui de hoc dictamine practico claret ex contextu et quae-

(1) De spir. et litter. c. 27, n. 48.—(2) Breviloq. p. 3, § 5 ad similitudinem.—(3) Rom. XIV, 23.—(4) Ad Tit. I, 15.—(5) Hebraeae. XI, 6.

stione (v. 2) proposita, nempe an comedere idolothyta esset peccatum: respondet ita esse pro eo, qui *discernit* et putat prohibitum, quia agit contra fidem, quam habet de illicite actionis.

Ad b) Explico: *nihil est mundum* quatenus infideles agunt contra conscientiam vel ex infidelitate; conc. Quatenus sine fide; neg. Agit Apostolus de iis, qui erant coinquinati infidelitate et conscientiae errore, putantes se teneri lege Moysis.

Ad c) Impossibile est placere Deo *infidelis personam*; conc. *Infidelis actus*; subdist. salutariter; conc. moraliter tantum; neg.

Obj. 9.º S. Augustinum, qui ita scribit: «Quantumlibet opera infidelium praedicentur, ejusdem Apostoli sententiam veram novimus et invictam: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est* (1).» Eodem modo sentiunt S. Prosper (2) et Auctor De *voc. gentium* (3). Ergo omnia opera infidelium sunt peccata.

Resp. 1.º Dist. Juxta mentem Patrum quidquid non est ex fide peccatum est materialiter; conc. Formaliter; neg. Vide sensum primum Obj. 5.º

Resp. 2.º Est peccatum, ut plurimum; conc. Semper, ut neque raro faciant aliquid opus bonum; neg. Confirmatur solutio ex eodem S. Augustino adducto (obj. 5.º ad b) supra, et S. Joanne Chrysost. (4), qui ne contentiosus videretur, concessit »apud gentiles esse, qui recte vivant, neque hoc orationi nostrae »(qua dixerat, ipsi non constare an gentiles bene viverent) adversatur. Sermo enim erat de eo, quod ut plurimum, non de eo, quod »raro contingit.»

Resp. 3.º Est peccatum, quidquid faciunt reduplicative ut infideles, et contrarie ad fidem; conc. Quod aliter agunt; neg. Nam infidelis nec necessario nec semper ut infidelis et contrarie ad fidem agit.

Obj. 10. Ut opera sint moraliter bona ordinanda sunt in Deum tamquam ultimum finem. Atqui sine fide in Deum ordinari non possunt; ait enim S. Augustinus (5): «Bonum opus intentione facit, intentionem fides dirigit.» Ergo.

Resp. Dist. *maj.* Ordinanda sunt in Deum tamquam in finem ultimum supernaturalem; neg. In finem ultimum naturalem; subdist. expresse et formaliter; neg. Exerceite et virtualiter; conc. Hoc sufficit ad bonitatem moralem in ordine naturae. Sic ordinatissimus astrorum motus enarrat gloriam Dei sui auctoris. *Min.* contradist. S. Augustinum explico: Fides dirigit intentionem salutarem,

(1) De gest. Pelag. n. 35; etiam Contra Julian, l. 4, c. 3.—(2) Contra Collat. c. 13, n. 39.—(3) L. 1, 7.—(4) Homil. 28, in Joann.—(5) In Ps. XXXI. Enarr. 2, n. 4.

unice utilem ad vitam aeternam; conc. Exclusive, ut nulla intentio neque moraliter sit bona, si non dirigatur a fide; neg.

SCHOLION I.

An actus amoris Dei super omnia sit sine gratia possibilis in statu naturae lapsae.

55. Nota. I. Duplex distinguitur dilectio Dei: alia naturalis, qua diligimus Deum ut naturaliter cognitum, seu ut auctorem naturae et ultimum finem naturae proportionatum; altera supernaturalis, qua Deus diligitur ut per fidem revelatus, auctor gratiae et ultimus finis naturam excedens. Haec distinctio est certa ex propositione 34.^a Baji damnata: «Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturae, et gratuiti, quo Deus amatur ut beatorum, vana est, commentitia et ad illudendum sacris litteris et plurimis veterum testimonis, excogitata.» Amor Dei potest esse concupiscentiae, cum terminatur in Deum, ut est nobis bonum; vel benevolentiae, cum Deus diligitur propter seipsum, ut est in se bonus. Est imperfectus et inefficax, cum est mera complacentia in Dei bonitate, non inferens media, neque removens omnia impedimenta ad Deo placendum. Est perfectus et efficax, si vi sua refert omnia ad Deum, omnia removet, quae cum ipsius amicitia pugnant. Hic amor efficax potest esse affectivus tantum, vel affectivus et effectivus. Affectivus tantum est actus simplex voluntatis, quo Deus quidem super omnia amatur, qui tamen nec est perseverans, nec de facto cum praeceptorum observantia conjungitur. Effectivus ille est, qui diu perseverat, et actualium omnium praeceptorum graviter obligantium observantiam involvit.

II. Posse hominem lapsum diligere Deum amore aliquo imperfecto, etiam benevolentiae, est communis theologorum sententia: nam homo in statu praesenti solis naturae viribus potest ex creaturarum consideratione (1) cognoscere Deum esse, et perfectissimum esse, ac consequenter propter se ut valde bonum et amabilem diligere. Talis enim actus est naturalis, nec semper occurrunt difficultates, quae illum reddant nimis difficilem. Non posse hominem, si gratia non adjuvetur, amore affectivo et effectivo diligere Deum super omnia in praesenti statu, docent omnes; controversia est de amore affectivo tantum: thomisticae, Suarez, Valentia, Bellarminus, etc., respondent negative, e contra affirmant scotisticae cum Molina, Arriaga, Platelli, Wirceburgensibus, etc., et inter modernos Cardin. Mazella, Hurter, Egger, etc.

Dico: Homo in statu naturae lapsae non potest diligere Deum tamquam auctorem naturae super omnia, amore efficaci, nequidem affectivo.

36. Prob. Verbis et ratione Suarii, qui explicans rationem D. Thomae (2), nempe: «in natura lapsa appetitus rationalis

(1) Vol. II. Disq. IV. Thes. 1.—(2) 1, 2, Q. 109, art. 3.

»sequitur bonum privatum propter corruptionem naturae; ergo »non potest diligere Deum super omnia propter seipsum, nisi prius »sanetur per gratiam.» ait (1): «Dilectio Dei super omnia... ut finis »naturae, est plenitudo totius legis naturalis et omnium praecepto- »rum decalogi, prout ad ordinem naturae praecise spectant... »ostendimus autem supra non posse hominem lapsum sine auxilio »gratiae servare totam legem naturalem; ergo multo minus pot- »erit Deum super omnia diligere, quia in hoc eminentiori modo ob- »servantia totius legis naturalis continetur. Et confirm. quia amor »super omnia... includit propositum de se efficax vitandi omne id, »quod tali amori est contrarium: at vero impossibile est homini »lapso vincere omnia peccata legi naturali contraria sine speciali »gratiae auxilio...; Ergo impossibile etiam illi est suis viribus ha- »bere dilectionem Dei victricem omnium talium peccatorum, vel »in effectum, vel etiam in affectu, per propositum efficax cavendi »illa, quia non potest homo efficaciter et naturaliter proponere id, »quod est sibi naturaliter impossibile (2).»

57. Dices 1.º Homo lapsus naturaliter potest cognoscere Deum esse summum bonum: ergo poterit eum affective efficaciter super omnia amare, saltem quando nulla obijciatur magna difficultas, sive propter ignorantiam, vel inconsiderationem vel errorem.

Resp. Conc. *anteq.* Neg. *conseq.* Quia hic amor haberet quidem formam et speciem actus absoluti et efficacis, sed revera conditionem involveret, (de qua in argumento), quae illum inefficacem redderet.

2.º Homo lapsus potest diligere Deum super omnia naturaliter, si observantia totius legis est possibilis, saltem per gratiam; nam potest absolute proponere ipsam adimplere per vires gratiae. Atqui haec est possibilis. Ergo...

Resp. Neg. *maj.* et ipsius rationem; nam propositum voluntatis non potest esse simpliciter et efficaciter absolutum, nisi ex se aptum sit ad inferendam executionem; verum cum haec sit super-naturalis, non potest simpliciter deduci ex proposito naturali; ac proinde propositum naturale servandi omnia praecepta non potest inferre absolute illorum supernaturalem observantiam.

Difficultas quae peti posset ex impotentia amandi perfecte Deum super omnia in statu naturae purae, solvenda est, ut similis et communis omnibus difficultas de impotentia observandi diu totam legem naturalem. Vide supra nn. 48, 49.

SCHOLIUM II.

De potentia hominis lapsi ad vincendas tentationes.

58. **Nota.** Tentatio est sollicitatio ad malum, et tunc evenit, cum vel eo tempore, quo bonum faciendum est, motivum occurrit humanum a bono faciundo animum evertens; vel quando malum vi-

(1) De grat. l. 1, c. 33, n. 8.—(2) Homo reparatus id potest per gratiae auxilium.

tandum est, aliquod instat incentivum ad malum faciendum inducens, Tentatio est levis, si parum hominem vexat, aut non multum attrahit, sive ad grave, sive ad leve sollicitet peccatum: est gravis, quae hominem ad malum valde trahit. Tentationes triplici modo vinci possunt: vitiose, si luxuria v. g. avaritia expellitur, seu unum peccatum alio peccato; salutariter, si actu conducente ad vitam aeternam; honeste, si actu naturaliter honesto. Ad vitiose vincendum manifestum est non opus esse gratia, et contra, eam requiri ad salutariter vincendum. Quaestio igitur est, utrum homo sine gratia possit honeste vincere tentationes.

Dico I. Homo lapsus non potest moraliter graves tentationes sine Dei auxilio superare; potest vero aliquas leves.

I.^o Pars. Prob. I.^o Ex Apost. ad Corinth. (1): *Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Tentatio vos non apprehendat nisi humana. Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione procedentem, ut possitis sustinere.* Hic ab Apostolo illa dicitur tentatio humana, quae cum sit juxta vires humanas efficaciter ad peccandum non ducit. Ergo est alia tentatio adeo gravis, quae sit supra vires naturae, quamque homo sine gratia vincere non potest. Huc etiam faciunt verba Apostoli ad Rom. VII, 23-25, quae vide exposita supra n. 47.

2.º S. Ambrosius (2): «Quis est tam fortis, ut nequaquam in tentatione moveatur, nisi Dominus adjutor ei assistat?» S. Augustinus (3): «In hoc bello periculorum plenissimo, nec de viribus nostris speretur facienda victoria, nec viribus nostris facta tribuatur, sed ejus gratiae, de quo Apostolus (4) ait: qui dat victoriam per Christum.»

3.º Appetitus sensitivus, praesentia boni sensibilis, vehementer in gravi tentatione impellitur, ac avertens intellectum a consideratione boni honesti, illum diu et constanter ad iudicium ferendum juxta ipsius pravam dispositionem continuo allicit, insuper daemonis instigatio utrumque fovet. Sed, hisce positis, voluntas debilis et inconstans nequit amore honesti resistere, et moraliter non succumbere. Ergo...

59. II.º Pars. Prob. 1.º Ex damnata propositione 29° Bajii: «Non solum fures ii sunt et latrones, qui Christum viam veritatis et vitae negant; sed etiam qui dicunt tentationi ulli sine gratiae ejus adjutorio neminem posse resistere.» Ergo alicui tentationi saltem levi potest homo sine gratia resistere.

2.º Tentatio levis non adfert difficultatem gravem vitandi malum, ad quod inclinatur; ergo non datur fundamentum impotentiae moralis, quae ex gravi difficultate oritur.

Dices 1.º In quacumque tentatione gravi, dummodo rationis usus non pervertatur, homo ei consentiendo mortaliter peccat, si materia etiam gravis est. Ergo potest moraliter ipsi non consentire; hoc enim necessarium est ad graviter peccandum.

(1) I.^o X, 13, 13.—(2) In P. s. XLIII, n. 71.—(3) *De civit. Dei*, l. 22, c. 23.—(4) I, Corinth. XV, 57.

Resp. Ante distinctionem dandam noto ex Suariorum (1): «omnem tentationem gravem includere aliquam temporis moram et perseverantiam.» Brevisima enim tentatio sine morali potestate deliberandi, vel est motus primo primus, vel secundo primus, qui peccatum tantum veniale ex imperfecta aliqua advertentia causare potest. Hinc tenent Suarez, tentationem vere gravem «tollere potestatem moralem illi resistendi sola libertate, sine auxilio gratiae, quamvis non tollat libertatem ad non consentiendum pro quolibet determinato instanti illius temporis in quo tentatio durat, quandoquidem, in quocumque momento homo consentiat, graviter peccat.... Et ideo talis tentatio non tollit potestatem physicam vel moralem pro singulis instantibus, quia in nullo illorum necessatur voluntas quoad exercitium.... At vero respectu totius tentationis, licet potentia physica non desit, nihilominus de potentia morali est longe diversa ratio, quia liberum arbitrium natura sua est valde mutabile, et ideo tentatio et passio contraria faciunt ne perseveranter possit attendere quantum oportet ad resistendum. Atque haec necessitas (quam appellamus impotentiae moralis indeterminatae) sufficit ut simpliciter non possit homo totam illam tentationem vincere.» His dictis, in forma, concessio *antec.* dist. *conseq.* Potest moraliter ipsi non consentire, potentia physica; conc. Potentia morali; neg. vel subdist. Potentia morali, quae impotentiae morali determinatae opponitur; neg. Quae opponitur potentiae morali indeterminatae opponitur; neg. Quae opponitur potentiae morali determinatae; trans. Rationem contradist. Est necessaria potentia libera physica; conc. Moralis; neg. vel subdist. Quae excludat impotentiam moralem indeterminatam; neg. Determinatam; trans. Hic «impotentia... non consideratur respectu determinati effectus vel momenti pro quo necessitetur voluntas, sed absolute respectu totius tentationis confuse sumptae, cum tamen libertas non confuse, sed in puncto definito exerceatur.» Unde haec impotentia non est per determinationem potentiae ad unum, quod opponitur libertati, sed per inconstantiam et infirmitatem operantis, quae non libertati, sed constantiae et fortitudini opponitur (2).»

Dices 2.º Potest homo, etiam potentia morali, sola naturali libertate superare gravissimas difficultates ex motivo vanae gloriae, aut alio naturali; ergo etiam poterit superare gravem tentationem ob motivum honestum. *Antec.* patet in haereticis tolerantibus tormenta et mortem ipsam pro suis erroribus defendendis.

Resp. Neg. *conseq.* et paritatem exemplorum; nam motiva sensibilia et humana, in praesenti statu naturae corruptae, homines multo magis efficiunt, quam spiritualia et supernaturalia a sensibus remotiora, ut quotidiana demonstrat experientia.

Dices 3.º Contra secundam partem cum Arausicano II, can. 14: «Nullus miser de quacumque miseria liberatur: nisi qui Dei misericordiam praevernit.»

Resp. Explico, nisi Dei misericordiam liberatur, salutariter; conc. Honestate tantum; subdist. In tentatione gravi; conc. Levi; neg.

(1) L. I, c. 24, nn. 34, 35.—(2) Suarez, L. I, c. 24, n. 27.

60. **Corollarium.** Homo lapsus non potest sine gratia vitare omnia peccata mortalia per longum tempus.

Nam si, ut probatum est, non potest sine gratia vincere graves tentationes, nec diu servare totam legem naturalem; et haec non servabit diu sine gratia, et illis succumbet. Ad hoc ulterius:

Dico II. In praesenti Dei providentia ad vitandum diu peccatum mortale, praeter auxilium supernaturale transiens, requiritur gratia habitualis.

61. Ita communior theologorum sententia cum D. Thoma (1). Dixi in praesenti providentia; nam inspectis rei natura et internalis principis, nec gratiam habitualement, nec fidem, nec motionem quoad substantiam supernaturalem esse necessariam, claret, quia agit de re naturali ad quam vis naturae sufficit.

Prob. 1.º Concil. Arausicanum II, c. 13, ait: «Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam Baptismi, non potest reparari.» Sed gratia, quae in Baptismo datur, est habitualis. Ergo infirmitas liberi arbitrii, seu impotentia morali diu servandi legem naturalem, nonnisi gratia habituali reparatur. Similiter SS. Patres loquuntur. S. Gregorius (2): «Peccatum, quod mox per poenitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit.» S. Augustinus ait (3): «Non implere legem, nisi qui Dominum acceperit Spiritum-sanctum Patri et Filio aequalem.»

2.º Ratione D. Thomae (4): Ut homo possit vitare diu peccatum mortale, necesse est, ut habeat cor suum firmum in Deo. Sed homo sine gratia habituali non habet cor suum firmum in Deo, sed potius aversum a Deo et conversum ad creaturam tamquam ad ultimum finem. Ergo... *Min.* patet. *Maj.* prob. a) Sicut in inferiori appetitu non totaliter subiecto rationi, non potest fieri non esse in eo motus inordinatos, qui occasionem dent peccatis venialibus; ita etiam ratione non subdita Deo et non firmata in illo tamquam in ultimo fine, non potest fieri quin multae eveniant inordinationes et peccata in ipsius rationis actibus. b) Cum in hac vita multa occurrant mala, quae timeamus, et bona delectabilia, ad quae alliciamur, nisi homo cor habeat in Deo firmum, non potest moraliter propter illa non peccare. c) Addit Angelicus: «In repentinis hominem operari juxta finem praconceptum, et secundum habitum praexistentem.» Ergo qui non habet cor suum firmum in Deo, sed ab eo aversum, eligit quod inordinatum sibi consonum est; nam communiter illud homo eligit, ad quod magis inclinatur, nisi per discursum et praemeditationem rationis, quae moraliter impossibile est semper evenire, a pravo fine avertatur.

Praeter gratiam habitualement requiri auxilium transiens, patet; quia gratia habitualis sola non dat vires, neque per se inclinatur ad actus naturales honestos (5).

(1) 1, 2, Q. 109, art. 8.—(2) In Exeq. homil. 11.—(3) *De rudib. catech.* c. 2.—(4) 1, 2, Q. 109, art. 8.—(5) V. Suarez, L. I, c. 27.

SCHOLION III

De peculiari gratiae necessitate ad perseverandum et ad omnia peccata venialia vitanda.

Dico I. Homo in gratia constitutus non potest:
a) Usque ad finem diu in accepta iustitia perseverare sine speciali Dei auxilio; b) ab aliis, quae gratiae habituali connaturaliter debentur, distincto. c) Ipsa denique perseverantia finalis est et dici debet magnum Dei donum.

62. Nota. I. Ad perseverandum juxta doctrinam catholicam duo sunt ex parte hominis necessaria, nempe mala opera cavere et bona operari. Perseverantia dupliciter accipitur: primo pro habitu mentis, quo homo firmiter stat, ne per irruentes tristitias a virtute sequenda removeatur; secundo pro ipsa continuatione in virtute, quo sensu, i. e. pro duratione in accepto fidei et gratiae statu, summus nunc. Perseverantia sic accepta est *temporalis et finalis*. Prima est ea, quae usque ad finem vitae non pervenit; est tamen de ratione ejus ut diuturno et moraliter longo tempore perduret. Secunda illa est, qua homo usque ad finem vitae in statu gratiae sanctificantis persistit, a quocumque tempore hic status inaeperit.

II. Perseverantia finalis, quae dicitur perfecta, duo includit: constantiam in bono agendo usque ad finem, et mortis opportunitatem, quae tunc homini obveniat, cum in statu gratiae sit. Propter hanc causam dividitur in activam et passivam. *Activa* consistit in perenni usque in finem virtutum exercitatione, quae ad justitiam retinendam sit necessaria. *Passiva* sita est in mortis opportunitate; dupliciter contingere potest. Uno modo, si in hac vita praecedat diuturna perseverantia; est perfectissima et antonomastice perseverantia. Altero modo, si praecedat in hac vita permanentia in gratia usque ad mortem tantum brevissima, ut in puero ante instans mortis baptizato; respectu temporis hujus vitae valde imperfecta est. licet respectu aeternitatis perfectissima sit.

III. Auxilium potest triplici ratione dici speciale: 1.º Quatenus distinguitur a naturali auxilio generalis concursus, et sic quodlibet gratiae auxilium indebitum naturae est speciale. 2.º Quatenus ab ipsa gratia habituali distinguitur, quo sensu quodlibet auxilium actuale indebitum naturae est speciale. 3.º Quatenus distinguitur ab ordinariis actualibus gratiae auxiliis, quae sunt veluti connaturaliter debita gratiae sanctificantis, ac proinde omnibus justis conceduntur. Assertio est de fide in primo et secundo sensu, praesertim in primo contra pelagianos et semi-pelagianos. In tertio solum est probabilior contra plures, maxime recentiorum, qui volunt auxilium perseverantiae prout inadaequate distinguitur ab opportunitate mortis, esse speciale tantum secundo sensu.

63. I.º Pars. Prob. 1.º Tridentinum ses. 6, can. 22, definit. «Si quis dixerit, justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit.»

Idem ante tradiderant Arausicanum II, can. 10; S. P. Caecilianus I. Ad episcop. Galliae.

2.º Auctoritate S. Augustini (1) cum D. Thoma (2) «Cur perseverantia poscitur a Deo si non datur a Deo? An et ista «irrisoria petitio est, cum id a Deo petitur quod scitur non ipsum «dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate? Sed perseverantia petitur etiam ab illis, qui sunt per gratiam sanctificati; quod intelligitur, cum dicimus: *sanctificetur nomen tuum*, ut ibid., Augustinus confirmat per verba Cypriani. Ergo homo etiam in gratia constitutus indiget ut ei perseverantia a Deo detur.

3.º Cum eodem Angelico (3); Homo «licet per gratiam sanctetur quantum ad mentem, remanet tamen... corruptio et infectio «quantum ad carnem, per quam servit *legi peccati* (4)... Remanet etiam quaedam ignorantiae obscuritas in intellectu, secundum «quam... *quid oremus sicut oportet nescimus* (5). Propter varios enim «rerum eventus, et quia etiam nos ipsos non perfecte cognoscimus, «non possumus ad plenum scire, quid nobis expediat secundum «illud: *Cogitationes enim mortalium timidae, et incertae providentiae nostrae* (6). Et ideo necesse est nobis ut a Deo dirigamur et protegatur, qui omnia novit et omnia potest. Et propter hoc etiam renatis in filios Dei per gratiam convenit dicere: *Et ne nos inducas in tentationem et fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra*, et caetera, qua in oratione Dominica continentur ad hoc pertinentia. Adde: homo justus nequit in accepta iustitia perseverare, quin aliqua supernaturalia opera efficiat. Sed homo justus non potest efficere ullum opus supernaturale, absque supernaturali auxilio praeviente. Ergo... *Min.* deducitur ex thes. VI, ex qua constat, nullus hominum etiam justos a necessitate gratiae praevientis ad salutariter operandum excludi. Praeterea prob. a) Ex Tridentino (7) docente, Jesum Christum influere: *in ipsos justificatos jugiter virtutem...* quae... bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata et meritoria esse «possent.» Ergo praeter justitiam seu gratiam habituale indigent *justi jugi virtute* etc. b) Ex Augustino (8): «Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis aditus «non potest cernere, sic et homo etiam perfectissime justificatus, «nisi aeterna luce justitiae divinitus adjuvetur, recte non potest «vivere.»

64. II.º Pars. Prob. 1.º Tridentinum (supr. n. 63) vocat auxilium, quo de facto justus, si volunt possunt, si carent non possunt perseverare, *speciale*. Atqui concilium agit de auxilio distincto ab opportunitate mortis, cum qua impossibile est non perseverare; et per *speciale* sensu obvio intelligitur aliqd donum ipsi iustorum statui connaturaliter indebitum. Ergo... *Minor* est sat manifesta, sed confir. ex eodem concilio (9); «Similiter de perseverantiae munere, de quo scriptum est: *qui perseveraverit usque in*

(1) *L. de persever.* c. 2.—(2) 1, 2, Q. 109, art. 10.—(3) *Ibid.* art. 9.—(4) *R. om.* VII, 25.—(5) *R. om.* VIII, 26.—(6) *S. a. p.* IX, 14.—(7) *Ses.* VI, c. 16.—(8) *De nat. et grat.* c. 26.—(9) *Trid.* ses. VI, cap. 13.

»*finem salvis erit*, quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet; et eum, qui cadit, restituere...» Ubi verba: «ut perseveranter stet», indicant auxilium perseverantiae, ut distinguitur ab opportunitate mortis, et particula: «nisi» aperte denotat, illud excludere connaturalem exigentiam ab homine justo.

2.º S. Cyprianus (1): «Haec sanctificatio, ut in nobis permaneat, oramus... hoc diebus ac noctibus postulamus, ut sanctificatio et vivificatio, quae de Dei gratia sumitur, ipsius protectione servetur.» Unde: qui sunt in gratia, ut perseverent in gratia, debent id a Deo jugiter postulare. Sed non esset ita postulandum, si cum gratia habituali tale auxilium connaturaliter, ex debito daretur. Ergo...

3.º Ita arguit D. Thomas (2) «postquam aliquis est iustificatus per gratiam, necesse habet a Deo petere praedictum perseverantiae donum, ut scilicet custodiatur a malo usque ad finem vitae.» Multis enim datur gratia, quibus non datur perseverare in gratia.» Ergo auxilia gratiae habituali connaturalia non sufficient ad posse moraliter et cum effectu perseverare; sed requirunt aliquid aliud speciale.

65. III.^a Pars. Prob. 1.º Ex Tridentino (3) perseverantiae donum vocante «magnum illud usque in finem perseverantiae donum.»

2.º S. Augustinus (4): «Videte a veritate quam sit alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem, cum vitae huic quando voluerit ipse det finem, quem si dat ante imminem lapsum facit hominem perseverare usque in finem. Sed mirabilior et fidelibus evidenter largitas bonitatis Dei est, cum etiam parvulis, quibus obedientia non est illius aetatis, ut detur, datur haec gratia.»

3.º Actualis perseverantia considerari potest; vel ut est activa, vel ut est passiva. Sed utroque modo est magnum Dei donum. Ergo... *Mjn.* quoad primum prob. Perseverantia activa prout actu habetur, importat auxilia seu collectionem auxiliorum efficacium prae sufficientibus ad permanendum in bono usque ad finem. Sed collatio auxilii efficacis prae sufficiente est magnum Dei donum, cum auxilia efficacia nec mereamur, nec nobis ea debeantur. Ergo... Quoad secundum prob. Perseverantia ut passiva importat opportunitatem mortis. Sed haec est magnum Dei donum: nam justus etiam sanctissimus in nullo momento acquirit jus, ut tunc morte rapiatur cum est in gratia; finis enim hujus vitae in potestate et libera Dei voluntate, nos admonentis: *el vos estote parati, quia qua hora non potatis filius hominis veniet* (5), prorsus positus est. Ergo...

66. *Quaeres*, quale sit speciale auxilium ad perseverandum requisitum?

Resp. Non esse habitum aliquem infusum, sed complexum auxiliorum tam intrinsecorum, quam extrinsecorum, quae hominem a

(1) *Exp. or. domin.*—(2) I, 2, Q. 110, art. 1.—(3) Ses. 6, can. 16.—(4) *De don. persev.* cap. 17.—(5) *Luc.* XII, 40.

malo protegent et in bono confirmant. Extrinseca auxilia illa sunt quae dantur homini, ut peccatum mortale caveat, non per actum voluntarium, sed per solam earentiam actus peccaminosi, ut cum Deus facit ne peccandi occasio occurrat. Sic S. Augustinus (1): «Servabam te mihi (ait Deus): ut adulterium non committeres; suasor defuit; ut suasor deesset ego feci; locus et tempus defuit, ut haec deesset ego feci.» Intrinseca sunt illa, quae hominis facultatibus divinitus infunduntur, ut actus bonos eliciat et per illos vel affirmativa praecepta adimpleat, vel peccata contra praecepta negativa voluntarie actibusque positivis vitet, vel tentationes vincat. Ita S. Augustinus (l. c.): «adfuit suasor, neque tempus, neque locus defuit, ut non consentiret ego feci.»

67. Dices 1.º Apostolus (2) docet, «plus restitutum esse homini per donum Christi quam amiserit per peccatum Adae. Sed Adam id accepit unde posset perseverare. Ergo multo magis restituitur nobis per gratiam Christi, ut perseverare possimus; et ita homo non indiget gratia ad perseverandum (3).»

Resp. *Dist. maj.* Plus restitutum est quoad dona praeternaturalia sive integritatis; neg. Quoad dona supernaturalia: tr. vel dist. Plus restitutum est omnibus hominibus; neg. Praedestinatis; conc. *Mjn.* dist. Adam accepit unde posset perseverare sola gratia sanctificante; neg. Cum donis integritatis, scientiae etc.; conc. *Conseq.* dist. Ergo multo magis restituitur nobis omnibus; neg. Praedestinatis; conc. Ipsi enim non modo potentia ad perseverandum, sed ipsemet perseverantiae actus conceditur, cum Adam potentia dumtaxat ad perseverandum donatus fuerit.

2.º Justus habet jus ad gloriam. Sed habenti jus ad aliquid, pariter sunt debita media ad illud, ut est in casu perseverantiae. Ergo...

Resp. *Dist. Maj.* Habet jus ad gloriam et ad collationem immediatam gloriae; neg. Ipsi concedendam hypotheticè si in gratia moriatur; conc. *Mjn.* neg. Nam qui habet jus ad vitam aeternam non ei debetur hujus juris conservatio, nec proinde conservatio in bono, quae est ad illud jus conditionatum obtinendum, nempe si perseveraverit, necessaria.

3.º Ad finiendam vitam in gratia sufficit ipsa gratia sanctificans cum auxiliis ei connaturalibus. Ergo non requiritur auxilium tertio sensu speciale. *Antec.* prob. Gratia cum illis auxiliis est sufficiens ad peccatum vitandum per breve tempus intra quod mors evenire potest. Ergo et pro diuturno tempore etc.

Resp. *Dist. antec.* Sufficit: physice; conc. Moraliter; subdist. Per breve tempus; tr. vel conc. Per longum tempus; neg. Ad prob. Conc. *antec.* et propter dicta neg. *conseq.* majores et moraliter insuperabiles sunt difficultates, quae solent occurrere intra longum quam quae intra breve tempus.

4.º De hoc speciali auxilio nihil habetur, vel directe ex revelatione, vel saltem ex rei natura. Ergo rejiciendum est. *Confir.* ex *Arausicano* II (in fin.) non aliud requirente auxilium. «Hoc

(1) *Homil.* 27, c. 6.—(2) *Rom.* V.—(3) Ita arguit D. Thomas, I, 2, Q. 109, art. 10, ad 3.

»etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per Baptisimum gratia, omnes baptizati... quae ad salutem pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.» Ergo...

Resp. Neg. *anteq.* propter probat. secundae partis. Ad confid. Explico: possint, si fideliter laborare voluerint, perseverare, implorando illud adiutorium Dei, quod etiam a renatis ac sanctis «semper est, juxta idem Concil. can. 10, implorandum, ut ad finem »bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare; conc. Si considerantur justi sine hoc auxilio, possunt perseverare; subdist. ut *antea*, possunt physice; conc. moraliter ut saepius est explicatum; neg.

Dico II. In praesenti statu, justus non potest per totam vitam, omnia peccata venialia sine speciali privilegio vitare.

68. **Nota. I.** Triplex esse potest speciale auxilium vel donum gratiae. Unum dici potest secundum legem, aliud supra legem, et tertium contra legem; exemplum primi est donum perseverantiae, secundi confirmatio in gratia, tertii conceptio absque peccato. Cum verba Scripturae, in probationibus afferenda; neminem in hac vita sine peccato vivere statuunt, hoc privilegium est exceptio a regula ac proinde contra legem. Ad hoc tamen non est necesse, ut lex Dei sit, quod homo aliquando peccet; sed sufficit, ut id in omnibus permittat (1). Hoc speciale privilegium est aliqua gratia; nam Pelagianus in concil. Milevitano damnatus, homini attribuebat omnimodam impeccabilitatem sine gratia. Est gratia aliqua praeter habituales, qua omnes justi potiuntur; illud enim privilegium exigunt concilia in justis. Est tandem gratia distincta ab illa, quae est veluti debita gratiae sanctificantis justisque omnibus conceditur; nam concil. Tridentinum solum B. Virginem excipit.

II. Peccata venialia, alia sunt deliberata, quae committuntur cum perfecta cognitione et libertate; alia indeliberata vel subreptitia, ea nempe quae committuntur cum imperfecta deliberatione, quaeque, ut aiebat Augustinus (2): «orationis penicillo tergentur.» Impotentia potest considerari collective, prout omnes occasiones peccandi venialiter in vita occurrentes veluti uno intuitu complectitur; vel distributive, prout singulas unam post alteram intuetur. Assertio posita intelligitur de impotentia morali stricta (supr. n. 45) ac de omnibus venialibus saltem imperfectis collective sumptis. Hoc sensu quatenus importat totam vitam vel longum tempus in ea inclusum est fidei definitivae quoad posse; quoad factum vero i. e. justos de facto (excepta B. V. Maria) non vitasse, nec vitare omnia venialia peccata est saltem theologicæ certa, si non fidei. Canon Tridentini solum Matrem Dei excipit, et canones carthaginienses ipsum factum asserunt, ut statim poteris notare (3).

69. Prob. 1.º Conciliis et Scripturâ simul. Tridentinum (4): «Si quis hominem semel justificatum dixerit... posse in tota vita

(1) Suar. de grat. L. 2, c. 8, nn. 11, 12.—(2) Ser. 181, c. 6.—(3) Vid. Palmieri L. 7. De grat. actual. Thes. 29, n. 4.—(4) Sess. 6. can. 23.

»peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia: anathema sit.»

Concilia Milevitana II. plenarium Carthaginense probarunt et definiverunt, can. 6: «Item placuit, quod ait S. Joannes Apostolus (1): *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est*: quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem non oportere »dici, nos non habere peccatum, non quia veritas est, anathema »sit.» Can. 7: «Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione dominica ideo dicere sanctos: *dimitte nobis debita nostra*, ut non pro »se ipsis hoc dicant, quia non est eis necessaria ista petitio, sed pro »aliis qui sunt in populo peccatores, et ideo non dicere unum- »quemque sanctorum: *dimitte mihi debita mea*, sed *dimitte nobis »debita nostra* ut hoc pro aliis potius quam pro se justus petere »intelligatur, anathema sit.» Productis tandem aliis Scripturae locis, ut illud Jacobi (2): *In multis offendimus omnes*, et aliud Salomonis (3) *non est homo, qui non peccet*, etc.; can. 8. concludit: «Item placuit, ut quicumque verba ipsa dominicae orationis, »ubi dicimus: *dimitte nobis debita nostra*, ita voluit a sanctis dici, »ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim »ferat orantem et non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, »qui labiis sibi dicit dimitti velle, et corde dicit, quae sibi dimit- »tantur, debita non habere?»

2.º Patres integris operibus, ut S. Augustinus, hunc pelagianum errorem confutarunt. *De pec. mer. et remis.* ait (4): «Nec quisquam (sanctorum) tam arroganter insanit, ut non sibi pro »suis qualibuscumque peccatis dominica oratione opus esse arbitretur.» S. Cyprianus (5): «Quisquis inculpatus se esse dixerit, aut superbus aut stultus est.»

3.º Ut justus posset vitare omnia peccata venialia deberet posse reprimere omnes concupiscentiae motus. Atqui hoc non potest sola gratia communiter data; nam haec non tollit concupiscentiam, neque mentis evagationes, neque voluntatis inconstantiam; unde est moraliter impossibile cum his circumstantiis, numquam concupiscentiae saltem imperfecte consentire.

70. Dices 1.º S. Joannes (6) dicit: *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen illius in eo manet, et non potest peccare.* Ergo.

Resp. Cum ipse S. Joannes faciat mendaces, qui credunt se nullum habere peccatum, exponendus est: *non potest peccare* reduplicative, ut natus ex Deo, seu qua justus; conc. Simpliciter, ut homo est; neg.

2.º Si homo non potest vitare sine speciali privilegio peccata omnia venialia, cum Deus illud non det, homo compelletur ad peccandum inevitabiliter. Sed inevitabiliter peccare repugnat. Ergo...

Resp. Dist. *maj.* Compelletur ad peccandum inevitabiliter; physice; neg. moraliter, subdist.; determinate; neg. indeterminate;

(1) I^a L. 8.—(2) III, 2.—(3) Eccles. VII, 21.—(4) L. 2, c. 13, n. 18.

(5) *De op. et elemos.* n. 13.—(6) I^a III, 9.

conc. et contradistincta min. neg. *conseq.* Vide Dices I.^o n. 59, et quod pluribus unius tentationis momenti ibi applicatur, hic occasionibus peccandi venialiter collective sumptis applica. Nec dura videri debet haec peccandi necessitas, nam in ea, non vult Deus «nos damnabiles esse, sed humiles, commendans nobis eandem gratiam suam: ne facilitatem in omnibus assequuti, nostrum putemus esse quod ejus est; qui error multum est religioni pietati» que contrarius (1.)»

3.º Justus absque speciali privilegio vitare potest singula venialia. Ergo et omnia: si enim id quod dicitur possibile, fieri supponatur, omnia vitabit.

Resp. dist. *antec.* Potest vitare singula venialia distributive sumpta; conc. Singula collective sumpta; neg. Eodem modo contrad. *conseq.* et rationem.

Instabis. Homo dum vitat aliqua peccata venialia, habitum acquirit eadem vitandi. Ergo difficultas alia vitandi successive minuitur. Atqui homo cum solis ordinariis auxiliis aliqua venialia vitare potest. Ergo successive procedendo, solis ordinariis auxiliis omnia poterit vitare.

Resp. Conc. *antec.* Dist. *conseq.* Difficultas minuitur partim et ex parte habitus; conc. Ita ut possit totaliter et successive etiam ex parte intellectus, voluntatis et tentationum extingui; neg. Est moraliter impossibile intellectum esse semper vigilem, voluntatem in minimis semper constantem, cum frequenter variae tentationes occurrant, et fomes concupiscentiae, qui est praecipua impotentiae radix, non extinguitur.

4.º De re impossibili nequit fieri validum votum. Sed votum de omnibus venialibus vitandis habetur validum. Ergo...

Resp. Dist. *min.* Habetur validum votum de vitandis omnibus venialibus deliberatis; conc. Haec enim a personis valde piis majori saltem ex parte vitari possunt. Votum de indeliberatis et subreptitiis; neg. vel trans. Juxta graves auctores votum de vitandis his venialibus est nullum, ut de re moraliter impossibili factum. Nonnulli tamen id negant, quia, licet sit de re moraliter impossibili, si haec est antecedenter prohibita, prohibitionis obligationem firmat et auget. Antemvertit tandem P. Suarez (2) «numquam peccare venialiter nos posse optare, ad illud cum spiritu Dei conari, postulare ut fiat; «nam illud generale et quasi confusum obiectum, scilicet, numquam peccare venialiter, honestissimum est.» et illud optare, ad illud conari multum confert ad plura vitanda peccata, semperque illa minuenda.

(1) De pecc. merit. et remis. L. 2, c. 19, n. 33. S. Augustinus.—(2) De grat. l. 9, c. 8, n. 31.

CAPUT II.

De gratia sufficienti et efficaci.

ARTICULUS I.

De gratiae sufficientis existentia et virtute.

THESIS IX.

In statu naturae lapsae datur auxilium vere et pure sufficientis.

71. Nota. I. Gratia sufficiens in genere illa est, quae potentiam confert ad operandum, praecisione facta ab eo quod cum effectu conjungatur necne. Stricte vel pure sufficientis vocatur illa, quae ita potentiam confert, ut quantum est de se effectum habere possit, ipso tamen careat. Sub hoc sensu gratiae stricte efficaci opponitur. Gratia efficax pariter esse potest late seu in genere efficax, quae nempe habet virtutem seu efficaciam ad consensum liberum inducendum, sive haec virtus connectatur, sive non cum effectu. Stricte efficax seu potius efficiens, quae ipsum operari confert, est illa, quae in actu primo spectata infallibilem connexionem intrinsece vel extrinsece habet cum consensu, ideoque est divinae Providentiae instrumentum ad quosdam fines certo obtinendos (1). Gratia sufficiens potest esse proxime sufficientis vel remote sufficientis prout homo per illam potest immediate actum salutarem efficere, vel non potest immediate, sed mediate, sese disponendo vel obtinendo auxilium ad illum actum necessarium v. g. petendo «quod non possis» ut docet Tridentinum (2).

II. Non dari in praesenti statu gratiam pure et vere sufficientem affirmant: 1.º Novatores, qui non admittunt nisi gratiam necessitantem. 2.º Jansenistae, quoddam caelestis, supra terrenam, delectationis victricis systema sic effingentes; si delectatio caelestis est gradu aliquo superior cupiditate, gratia fit victrix, et voluntatem ad bonum necessario rapit; e contra si delectatio terrena sit superior, haec est victrix, et voluntatem ad malum necessario adducit; ac proinde in re gratiam efficacem tantum, seu victricem agnoscunt. Nihilominus, ut cum catholicis, verbis aliquo modo conve-

(1) Cons. Suar. De grat. l. 4, c. 1; Ripa l. De ent. sup. D. 112, sect. 5.—(2) Ses. 6, cap. 11; S u a r. ibid. cap. 2.